

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА”

ЗАДОРОЖНА Ольга Миколаївна

УДК [37.07:37.091.2] (043.3)

**УПРАВЛІННЯ ВЗАЄМОДІЄЮ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО
ТА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

13.00.06 – теорія та методика управління освітою

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Луганськ – 2012

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Докучасва Вікторія Вікторівна,
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, професор кафедри дошкільної та початкової освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Хриков Євген Миколайович,
Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, завідувач кафедри державної служби та управління навчальними й соціальними закладами;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Кожевников Віктор Михайлович,
Макіївський економіко-гуманітарний інститут, завідувач кафедри загальної психології та педагогіки.

Захист відбудеться 20 квітня 2012 р. об 11.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 29.053.03 у Державному закладі „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” за адресою: 91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2, ауд. 376.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”: (91011, м. Луганськ, вул. Оборонна, 2).

Автореферат розіслано 17 березня 2012 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О. Г. Сущенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Характерна властивість системи національної освіти сьогодні – тенденція глобалізації, що є чинником якісних змін у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Найвищою цінністю розвитку соціальних систем проголошено високоосвічену людину, з огляду на що трансформаційні процеси в суспільстві висувають нові завдання перед сучасною системою освіти, зумовлюють необхідність пошуку нових форм і методів для здійснення взаємодії між навчальними закладами, які мають забезпечувати послідовну й неперервну підготовку на різних освітніх рівнях.

Посилення інтересу до проблем неперервної освіти (О. Владиславлев, В. Горохов, Р. Гуревич, І. Зязюн, В. Ледньов, Н. Нічкало, В. Онушкін, С. Цвілик та ін.) викликало потребу переосмислити парадигму „освіта на все життя”. Її заміна новою – „освіта через все життя” – неможлива без відповідних змін в освітньому процесі. Визначені в Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ ст. принципи неперервної освіти підкреслюють необхідність забезпечення „наступності змісту та координації освітньо-виховної діяльності на різних ступенях освіти, які функціонують як продовження попередніх і передбачають підготовку осіб для можливого переходу до наступних ступенів”. А це, своєю чергою, актуалізує особливу роль взаємозв’язків між навчальними закладами та вимагає нових підходів до вивчення й осмислення всієї сукупності умов, що мають забезпечувати цілісність освітнього процесу. Розробка таких підходів повинна ґрунтуватися на координації й співпраці відповідних соціальних інститутів та організацій на всіх рівнях. З огляду на це особливого значення набувають, перш за все, питання, пов’язані з пошуком нових можливостей для здійснення взаємодії загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, орієнтованої на партнерство в розробці провідних засад спільної діяльності, що дозволило б забезпечити головні принципи сучасної освіти – наступність і неперервність.

У центрі уваги науковців сьогодні перебувають теоретико-методологічні проблеми неперервної освіти в ланці „школа – ВНЗ” (С. Годник, Р. Ільясов, Ю. Кустов, Н. Тунгусова, С. Рягін); шляхи забезпечення наступності в самостійній роботі учнів і студентів (О. Мороз), а також у змісті профільного та професійного навчання (М. Дідовик, О. Кандерова, В. Кожевников, А. Литвин, М. Пригодій, Т. Савчина, В. Терес, Л. Тютюн, Л. Філатова, В. Шавальова); допрофесійна підготовка старшокласників та абітурієнтів (В. Алфімов, В. Бобриков, В. Великий, Л. Григорчук, О. Масленікова, С. Мігранова, Н. Муранова, Л. Новікова, В. Федяєва); форму-

вання готовності старшокласників до професійного самовизначення (С. Авер'янова, О. Безпаленко, Е. Балакєрьова, О. Таточенко).

Разом з тим, проблема взаємодії двох таких соціально значущих інститутів, як загальноосвітній та вищий навчальні заклади, потребує комплексного й цілеспрямованого вирішення, що зумовлює необхідність звернутися до провідних положень педагогічного менеджменту й теорії управління освітніми системами, висвітлених, у працях В. Алфімова, Г. Єльнікової, Л. Карамушки, М. Кириченка, Ю. Конаржевського, Н. Острроверхової, В. Пікельної, М. Поташника, Т. Сорочан, Є. Хрикова та ін.

У дисертаційних роботах останніх років помітним є інтерес до проблем управління взаємодією освітніх установ, забезпечення неперервності педагогічного процесу, зокрема: розробляються механізми державного управління неперервною освітою в Україні (В. Остапчук); розглядаються питання державного управління регіональним комплексом неперервної освіти (І. Медведєв); висвітлюються особливості управління школою в освітній системі „школа – ВНЗ” (А. Нашемук). Розроблено окремі аспекти організації взаємодії загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: наступність профільної підготовки (М. Дідовик, Л. Тютюн) та форм навчання (В. Петренко); формування готовності вчителів до забезпечення наступності навчання (К. Гнезділова); допрофесійна підготовка учнів (Н. Муранова); розвиток дослідницької діяльності учнів у системі неперервної освіти (О. Єфімова); психологічні особливості професійної адаптації учнів (З. Гучапшева); моніторинг знань учнів (О. Комкова); узгодженість освітніх програм як умова наступності освітніх стандартів у системі „школа – ВНЗ” (Л. Окулова) .

Водночас, аналіз широкого кола наукових досліджень, присвячених питанням взаємодії освітніх установ, засвідчив, що проблема управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів не була предметом окремого дослідження.

Отже, актуальність дисертаційної роботи зумовлено необхідністю усунути *суперечності* між: соціальним замовленням освітньої галузі на інтенсифікацію й активізацію взаємозв'язків між навчальними закладами та усталеним (традиційно-авторитарним) підходом адміністрацій загальноосвітнього й вищого навчальних закладів до здійснення такої взаємодії; вимогами державних органів управління освітою щодо дотримання принципів наступності й неперервності навчання та недосконалістю механізмів управління взаємодією навчальних закладів, які забезпечують підготовку на різних освітніх рівнях; об'єктивною необхідністю технологізації процесу управління взаємодією загально-

освітнього й вищого навчальних закладів та недостатньою розробленістю її теоретичних і методичних основ, організаційного забезпечення.

З огляду на актуальність проблеми, її недостатню теоретичну розробленість та виявлені суперечності було обрано тему дослідження: **„Управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” „Освітні технології навчально-виховного процесу у сучасних закладах освіти” (державний реєстраційний номер 0110U000751). Тему дисертації узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 1 від 24 лютого 2009 р.).

Об'єкт дослідження – взаємодія загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Предмет дослідження – технологія управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити технологію управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що процес управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів буде ефективним, якщо забезпечити його науково обґрунтованою *технологією*, яка спирається на управлінські принципи взаємної відповідальності, координованості, інформованості, гнучкості, професійної компетентності суб'єктів управління; містить цільовий (система ієрархічних цілей і завдань спільної діяльності загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, спрямованих на співпродукування кінцевого результату – особистості, що відповідає соціальному замовленню), змістовний (зміст, форми, методи й напрямки спільної діяльності загальноосвітнього та вищого навчальних закладів щодо забезпечення неперервного освітнього процесу), функціонально-супровідний (професійна діяльність суб'єктів управління щодо створення умов ефективного функціонування всіх підсистем загальноосвітнього та вищого навчальних закладів) компоненти; забезпечена відповідним контрольно-діагностичним комплексом.

Згідно з предметом, метою та гіпотезою дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Проаналізувати наукові підходи до вивчення проблеми взаємодії загальноосвітнього й вищого навчальних закладів у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях.

2. Визначити сутнісні характеристики управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

3. Розробити критерії, показники та визначити рівні ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

4. Теоретично обґрунтувати технологію управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

5. Експериментально перевірити ефективність технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Теоретико-методологічну основу роботи становлять: філософські положення про системний підхід як методологічну засаду пізнання (В. Афанасьєв, Л. Берталанфі, І. Блауберг, В. Садовський, Е. Юдін); провідні ідеї сучасної філософії освіти (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Лутай, М. Михальченко, М. Пищулін, Ю. Огородников, В. Пазенок, В. Шевченко); загальні положення теорії освітнього менеджменту (В. Бондар, Л. Даниленко, Г. Єльнікова, В. Пікельна, М. Поташник, П. Третьяков, Є. Хриков); концептуальні засади неперервної освіти (Р. Гуревич, І. Зязюн, Ю. Жидецький, І. Ковальчук, В. Лєдньов, Н. Ничкало, В. Онушкін), проектування й моделювання педагогічних процесів (О. Важнова, В. Докучаєва, О. Дахін, М. Кларін, Є. Павлютенков, В. Юсупов, Є. Ямбург), застосування технологічного підходу в управлінні навчальними закладами (В. Беспалько, Л. Даниленко, В. Луначек, Т. Сорочан, Д. Чернілевський); дослідження проблем наступності загальноосвітньої та профільної підготовки (В. Алфімов, Р. Ільєсов, В. Кожевников, А. Литвин, М. Дідовик, Н. Муранова, Л. Тютюн, О. Єфімова, О. Комкова, Л. Окулова).

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети та перевірки гіпотези використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз філософської, психологічної та педагогічної літератури для узагальнення наукових підходів щодо проблеми взаємодії освітніх закладів, визначення теоретичних засад і сутності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; узагальнення, синтез і концептуалізація теоретичних положень для визначення засадничих принципів технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; проектування й моделювання для обґрунтування технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; аналіз та систематизація нормативних та інструктивно-методичних документів для отримання об'єктивної інформації про практику організації взаємодії між ланками середньої та вищої освіти; *емпіричні*: педагогічний експеримент для експериментальної перевірки гіпотези дослідження; метод експертних оцінок для діагностування рівня ефективності складників процесу управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів;

експрес-анкетування, змішане анкетування, бесіди, спостереження для отримання об'єктивних свідчень щодо стану досліджуваного явища; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості отриманих під час експерименту результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальну роботу було здійснено протягом 1999 – 2010 рр. на базі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Національного технічного університету України „Київський політехнічний інститут”, Донецького національного технічного університету, Луганського державного інституту культури та мистецтв, Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, а також 49 загальноосвітніх навчальних закладів м. Луганська та області.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому що: *вперше*: теоретично обґрунтовано технологію управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, яка спирається на принципи взаємної відповідальності, координованості, інформованості, гнучкості й професійної компетентності суб'єктів управління, містить цільовий, змістовний та функціонально-супровідний компоненти, забезпечена оптимальним контрольно-діагностичним комплексом; *дістали подальшого розвитку*: наукові уявлення про зміст і напрями взаємодії загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; сутність і структуру управління взаємодією навчальних закладів та вимірювання її ефективності за допомогою системи критеріїв і показників (змістовні, ресурсні, результативні, критерії соціального ефекту); зміст етапів реалізації технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів (діагностико-прогностичний, організаційно-практичний, оцінно-корегувальний) та функцій суб'єктів управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; *удосконалено*: форми й методи спільної діяльності загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, діагностичний інструментарій для вимірювання компетентностей випускника загальноосвітнього навчального закладу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їх достатній готовності до впровадження в процес управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: створено пакет документів, які дозволяють організувати роботу з управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, а саме: „Положення про організацію навчально-виховного процесу в навчально-науковому комплексі „ЗНЗ – ВНЗ”, „Договір про співпрацю ЗНЗ та ВНЗ”, в яких визначено структуру управління комплексом та повноваження суб'єктів

управління; розроблено програму науково-методичного семінару для вчителів загальноосвітнього навчального закладу, спрямовану на формування практичних навичок з організації та проведення профорієнтаційної роботи; розроблено діагностично-критеріальний комплекс для забезпечення неперервного контролю за перебігом і результатами управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Результати дослідження можуть бути використані для підготовки й перепідготовки педагогічних і керівних кадрів у системі післядипломної освіти, навчання в магістратурі зі спеціальності 8.000009 „Управління навчальними закладами”.

Результати дослідження **впроваджено** в практику роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Луганськ) (довідка про впровадження № 107-115-1309/93 від 16.06.2010 р.), Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (довідка про впровадження № 1/3425 від 02.12.2010 р.), Феодосійського відділення Кримського факультету СНУ імені Володимира Даля (довідка про впровадження № 69 від 13.12.2010 р.), Київського інституту бізнесу та технологій (Луганська філія) (довідка про впровадження № 134 від 12.05.2010 р.), комунального закладу „Луганський навчально-виховний комплекс спеціалізована школа І ступеня – гімназія № 60 ім. 200-річчя м. Луганська” (довідка про впровадження № 36 від 16.06.2010 р.).

Особистий внесок автора в роботі, опублікованій у співавторстві, полягає в комплексному аналізі об’єктивних і суб’єктивних чинників, що впливають на взаємодію загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи було висвітлено в доповідях на науково-практичних конференціях різного рівня: *міжнародних*: „Університет і регіон: Міжнародні Далівські читання” (Луганськ, 2006), „Сучасні проблеми психології творчості” (Київ – Житомир – Луганськ, 2008); *всєукраїнських*: „Тенденції та сучасні психолого-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищій школі” (Луганськ, 2002), „Психолого-педагогічні проблеми розвитку сучасних освітніх технологій” (Луганськ, 2004); „Соціально-психологічні проблеми трансформації сучасного суспільства” (Луганськ, 2005 – 2010), „Соціально-психологічне забезпечення інноваційних технологій у навчально-виховному процесі вищої школи” (Луганськ, 2007); *регіональних*: „Активізація креативного потенціалу особистості в контексті глобалізації освіти” (Луганськ, 2006). Основні результати

дослідження обговорено й позитивно оцінено на засіданнях кафедри психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, кафедри дошкільної і початкової освіти ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Публікації. Результати дисертаційної роботи відображено в 10 публікаціях (9 – одноосібні), з них 5 статей опубліковано в наукових фахових виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (322 найменування, з них 14 іноземними мовами), 18 додатків на 52 сторінках. Робота містить 13 таблиць та 7 рисунків (на 27 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 284 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження; визначено його об'єкт, предмет, мету та завдання; сформульовано гіпотезу; охарактеризовано дослідницькі методи; розкрито наукову новизну та практичну значущість дисертації; наведено відомості про апробацію та впровадження результатів роботи.

У першому розділі – **„Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів”** – представлено аналіз наукових підходів до проблеми дослідження в галузі філософії освіти, педагогіки, освітнього менеджменту, теорії управління та визначено поняттєво-термінологічний апарат; з'ясовано сутність управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; розроблено критерії, показники й визначено рівні ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Установлено, що проблема управління взаємодією навчальних закладів (НЗ) загалом та загальноосвітнього (ЗНЗ) й вищого (ВНЗ) навчальних закладів зокрема належить до інтернаукових проблем сучасної педагогіки, її розв'язують на нормативному, теоретико-методологічному та практичному рівнях.

Чинними *нормативними* документами, які регламентують взаємодію загальноосвітнього та вищого навчальних закладів із забезпечення та розвитку системи неперервної освіти в Україні, є: закони України „Про освіту”, „Про вищу освіту”, „Про загальну середню освіту”; положення „Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”, „Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах”, „Про загальноосвітній навчальний заклад”. У цих документах визначено структуру неперервної освіти в Україні, освітньо-кваліфікаційні рівні,

регламентовано наступність освітніх програм, що досягається завдяки „системі організаційних і дидактичних заходів, спрямованих на реалізацію змісту освіти на певному освітньому або кваліфікаційному рівні відповідно до державних стандартів освіти”.

З’ясовано, що на *теоретичному* рівні питання управління навчальними закладами як соціальними системами відкритого типу є предметом досліджень фахівців у галузі освітнього менеджменту (Л. Даниленко, Л. Калусь, Л. Карамушка, Н. Коломінський, В. Лазарев, Н. Островерхова, М. Поташник, Т. Сорочан, Є. Хриков та ін.).

Аналіз та узагальнення *практичного досвіду* співпраці загальноосвітнього та вищого навчальних закладів показали, що основними напрямками їхньої взаємодії є навчально-методичний, науково-методичний та профорієнтаційний, які забезпечують неперервність і наступність загального середнього й вищого освітніх рівнів з профільних предметів та здійснюють ранню профорієнтацію учнів за спеціальностями ВНЗ, створюють умови для загального духовного й культурного розвитку особистості учня.

Разом з тим, проблема *управління взаємодією* загальноосвітнього та вищого навчальних закладів не отримала належного осмислення в теоретико-експериментальних дослідженнях науковців.

Вивчення теоретичних основ управління навчальними закладами та методологічних підходів до розвитку освіти й управління педагогічними системами дозволило зробити висновок, що для дослідження сутності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів доцільно використовувати системний, синергетичний, оптимізаційний, діяльнісний, функціональний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи. Застосування саме цих підходів в управлінні взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів є об’єктивною закономірністю, що підтверджують фундаментальні філософські (І. Ансофф, В. Афанасьєв, В. Лутай, М. Моїсєєв, І. Пригожин, Г. Рузавін, Г. Хакен) та педагогічні (В. Беспалько, Т. Ільїна, Н. Кузьміна, В. Лазарев, Н. Таланчук) дослідження, а також наукові розвідки в галузі управління сучасною освітою (Л. Батченко, В. Гамаюмов, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Є. Хриков).

Спираючись на різні підходи щодо розуміння сутності соціально-педагогічних систем (В. Афанасьєв, Ю. Конаржевський, Л. Карамушка, П. Третяков та ін.), визначаємо, що *взаємодію* загальноосвітнього та вищого навчальних закладів необхідно розглядати як системний процес, який ураховує інтегративні якості соціальних систем відкритого типу і якому властива сукупність взаємопов’язаних між собою форм та методів

роботи суб'єктів педагогічного процесу, що зумовлюють цілісність, неперервність і наступність навчально-виховного процесу в ланці „ЗНЗ – ВНЗ”. Виходячи з цього провідне поняття дослідження „*управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів*” визначено як специфічну діяльність суб'єктів управління, спрямовану на забезпечення неперервного характеру освіти в педагогічній системі „ЗНЗ – ВНЗ”, що уможливило отримання якісно нового соціального результату - особистість випускника загальноосвітнього навчального закладу зі сформованими ключовими компетентностями, які слугуватимуть передумовою підготовки конкурентоспроможного фахівця.

Таке розуміння управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів дало підстави для визначення *суб'єктів управління* цією взаємодією (директор ЗНЗ та його заступники, педагогічна рада ЗНЗ, керівники методичних об'єднань, учителі; ректор ВНЗ та проректори, вчена рада ВНЗ, декани факультетів, керівники науково-методичних комісій, викладачі) та їхніх функцій (інформаційно-аналітична, мотиваційно-цільова, планово-прогностична, організаційно-виконавча, контрольна-діагностична, регулятивно-коригувальна), у яких реалізуються мета, зміст, напрямки й форми здійснення взаємодії педагогічних колективів та структурних підрозділів загальноосвітнього й вищого навчальних закладів.

Аналіз структурних компонентів управлінського процесу, здійснений на провідних засадах педагогічного менеджменту (Г. Єльнікова, В. Пікельна, М. Поташик, Є. Хриков) та звернення до практики проектування й моделювання педагогічних процесів і систем (О. Важнова, О. Дахін, В. Докучаєва, В. Імакаєв, Є. Павлютенков, Т. Черноусенко), дозволили розробити *модель* управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що відтворює найсуттєвіші характеристики процесу управління взаємодією на загальнодержавному й регіональному рівнях та рівні управління навчальним закладом і містить такі структурні компоненти: мету управління (організація спільної діяльності суб'єктів управління щодо забезпечення оптимальних умов взаємодії ЗНЗ та ВНЗ); керівну підсистему (органи адміністративного та колегіального керівництва навчальними закладами); керовані підсистеми (навчально-виховний процес, учителі, викладачі, учні та студенти), результат управління (випускник загальноосвітнього навчального закладу, якому притаманні соціальна адаптованість, професійна зорієнтованість, усвідомлена потреба в підвищенні власного освітнього рівня).

Для ефективного вирішення спільних завдань і створення сприятливих умов для найбільш повного використання наявного науково-педагогічного потенціалу та матеріально-технічної бази навчальних закладів, а також з урахуванням принципу демократичності до структури розробленої моделі було запропоновано включити „*колегіальний суб'єкт управління взаємодією ЗНЗ та ВНЗ*”, функціональним обов'язком якого має стати координування спільної діяльності загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Вивчення проблеми оцінювання ефективності функціонування педагогічної системи, здійснене на засадах прикладної теорії систем, теорії управління, соціальної психології, педагогічного менеджменту та підходів до визначення критеріальної бази, дозволило визначити чотири критеріальні групи з відповідними показниками (П) для оцінки ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: *змістовні критерії* (Φ_1) - концептуально-методологічної (K_1), нормативної (K_2) забезпеченості та критерій цілісності реалізації в змісті освіти завдань спільної діяльності загальноосвітнього й вищого навчальних закладів (K_3); *ресурсні критерії* (Φ_2) - критерії організаційно-методичної (K_4); кадрової (K_5) та матеріально-технічної (K_6) забезпеченості; *результативні критерії* (Φ_3), що визначають поточну (K_7), кінцеву (K_8) й віддалену результативність (K_9); *критерії соціального ефекту* (Φ_4) - критерії престижності ЗНЗ (K_{10}) та ВНЗ (K_{11}) у соціумі.

Залежно від ступеня вираження наведених критеріїв було виділено п'ять рівнів ефективності управління взаємодією (високий, достатній, середній, низький та незадовільний), визначено їхні якісні характеристики.

У другому розділі – „**Обґрунтування й експериментальна перевірка технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів**” – представлено технологію управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, визначено її етапи та умови впровадження в педагогічний процес; досліджено актуальний стан взаємодії загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; представлено аналіз результатів упровадження в освітню практику навчальних закладів технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, доведено її ефективність.

Аналіз теорії й практики управління навчальними закладами засвідчив, що оптимізація процесу управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів лежить у площині *технологічного підходу* (С. Архангельський, В. Беспалько, В. Загвязинський, І. Лернер, В. Монахов, Г. Селевко, Н. Селезньова, В. Сериков, Н. Тализіна, Н. Щуркова та ін.), засадничими принципами

якого є системність, концептуальність, науковість, керованість, відтворюваність, ефективність. Завдяки чітко визначеній послідовності кроків, спрямованих на досягнення запланованої мети, *технологія* дозволяє гарантовано досягати результатів із заздалегідь заданими кількісними та якісними показниками.

Узагальнення різних підходів до визначення структури педагогічної технології (В. Беспалько, І. Дичківська, Г. Селевко, В. Симоненко, В. Чернілевський, Т. Шамова та ін.) дозволило обґрунтувати, визначити й розкрити зміст таких структурних компонентів технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: концептуальна основа, цільовий, змістовний, функціонально-супровідний, контрольно-діагностичний.

Емпіричне дослідження з перевірки технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів було здійснено в три *етапи*: констатувальний, формувальний і контролюючий.

Констатувальний етап експерименту присвячено комплексному дослідженню актуального стану управління взаємодією загальноосвітнього й вищого навчальних закладів за визначеними критеріями та показниками. Реалізація цього етапу дослідження вимагала розробки відповідного контрольно-діагностичного комплексу (системи моніторингу), що містив анкетування, соціологічні опитування, бесіди, включене спостереження, аналіз документації НЗ, метод експертних оцінок тощо. Експериментальним шляхом за методом Дельфі визначено таку шкалу оцінок: $0 < \Phi_{\text{заг}} < 0,45$ – незадовільний, $0,46 < \Phi_{\text{заг}} < 0,65$ – низький, $0,66 < \Phi_{\text{заг}} < 0,8$ – середній, $0,81 < \Phi_{\text{заг}} < 0,90$ – достатній, $0,91 < K < 1,0$ – високий рівень. Це дозволило зробити висновок, що актуальний стан управління взаємодією загальноосвітнього й вищого навчальних закладів за багатьма показниками не відповідає бажаному рівню ефективності. Особливо це стосується показників таких груп, як *змістовні* ($\Phi_1 = 0,12$) та *ресурсні* ($\Phi_2 = 0,38$) критерії. Серед групи *результативних* критеріїв ($\Phi_3 = 0,63$) незадовільним й низькими виявилися такі показники: рівень сформованості професійного складника випускника ЗНЗ ($\Pi_{18} = 0,46$); кількість випускників ВНЗ, реально працевлаштованих за відповідним фахом ($\Pi_{23} = 0,28$); наявність у студентів позитивної професійної мотивації, тобто бажання працювати за обраним фахом ($\Pi_{23} = 0,49$). У групі критеріїв *соціального ефекту* ($\Phi_4 = 0,57$) незадовільному рівню відповідали показники: наявність договорів з вищими навчальними закладами про співпрацю ($\Pi_{27} = 0,12$), рівень сприйняття роботодавцями якості освіти у ВНЗ ($\Pi_{30} = 0,3$), співпраця між вищими навчальними закладами та компаніями-роботодавцями ($\Pi_{32} = 0,36$).

На підставі узагальнення отриманих даних було визначено основні чинники, що суттєво впливають на ефективність управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: *об'єктивні* (особливості економічного розвитку та функціонування системи освіти як соціальної галузі; жорстка адміністративна будова рівнів управління закладами освіти; недостатність нормативної бази, що регламентує діяльність суб'єктів управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів) та *суб'єктивні* (ставлення керівників навчальних закладів до здійснення взаємодії; рівень мотивації педагогічних кадрів до активної діяльності в позиції суб'єкта взаємодії загальноосвітнього та вищого навчальних закладів; відсутність в учнів інтересу до конкретної галузі професійних знань і, як наслідок – низька мобілізаційна готовність до свідомого професійного вибору).

Метою *формульовального етапу* експерименту було впровадження технології управління взаємодією в педагогічний процес загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Узагальнивши досвід учених і практиків у галузі проектування й упровадження педагогічних технологій (В. Беспалько, О. Важнова, І. Дичківська, В. Докучаєва, М. Кларін, В. Лазарев, Г. Лебедева, В. Монахов, М. Невзоров, Г. Селевко), які визначають різну кількість етапів, вважаємо за доцільне впроваджувати технологію управління загальноосвітнім та вищим навчальними закладами за схемою, що містить три етапи: діагностико-прогностичний, організаційно-практичний та оцінно-коригувальний. На кожному з них було реалізовано відповідну мету, зміст, дії об'єктів (навчальні заклади) та суб'єктів взаємодії (педагоги, учні, студенти, адміністрація).

На *діагностико-прогностичному* етапі відбувалася реалізація цільового компонента технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що вимагало вирішення таких завдань: діагностувати ресурсну базу освітніх закладів, спрогнозувати результативність процесу управління взаємодією, визначити цілі та напрямки спільної діяльності загальноосвітнього та вищого навчальних закладів. Для їх вирішення було *проведено* комплекс заходів, що передбачав: вивчення освітнього середовища, у якому функціонують навчальні заклади, та аналіз їхньої діяльності; виділення блоків можливостей освітніх закладів (фінансові, матеріальні, кадрові) щодо формування особисті компетентного учня-випускника, як передумов успішності його подальшої фахової освіти; прогнозування тенденцій розвитку сумісної діяльності у вигляді цілей та напрямків взаємодії. *Результатом* вирішення завдань цього етапу стало формулювання

загальної стратегії взаємодії загальноосвітнього та вищого навчального закладів; розроблення перспективних планів з організації спільної діяльності навчальних закладів; створення системи критеріїв для визначення ефективності процесу управління взаємодією.

Організаційно-практичний етап було спрямовано на реалізацію змістового та функціонально-супровідного компонентів, що передбачало вирішення завдань з розподілу повноважень та обов'язків суб'єктів взаємодії; організації спільної діяльності навчальних закладів та суб'єктів управління; власне діяльність загальноосвітнього та вищого навчальних закладів з реалізації визначених на попередньому етапі технології напрямків взаємодії: навчального, виховного, профорієнтаційного, науково-методичного та кадрового. Було *розроблено* „Положення про організацію навчально-виховного процесу в навчально-науковому комплексі „ЗНЗ – ВНЗ”, „Договір про співпрацю ЗНЗ та ВНЗ”, у яких визначено структуру управління комплексом (адміністративні та колегіальні органи управління), повноваження суб'єктів управління, порядок організації навчально-виховної роботи, умови створення та ліквідації комплексу. Як інноваційний елемент до моделі управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчального закладу було включено колегіальний суб'єкт управління „Рада директорів навчальних закладів”, що відповідає за забезпечення неперервного навчально-виховного процесу в ланці ЗНЗ – ВНЗ та реалізацію відповідних напрямків спільної діяльності. Для кожного конкретного напрямку було визначено форми й методи взаємодії, а також призначено відповідальних суб'єктів управління й безпосередніх виконавців.

Упродовж *оцінно-коригувального* етапу було діагностовано й проаналізовано ефективність управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, оцінено діяльність усіх підсистем навчальних закладів, простежено динаміку формування компетентностей випускника загальноосвітнього навчального закладу, усунуто недоліки в управлінні взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Ефективність управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів забезпечували такі умови: *узгодженість і координованість* вертикальних (адміністративні суб'єкти управління) і горизонтальних (колегіальні суб'єкти управління) зв'язків; *оперативність* управлінського впливу на підсистеми навчальних закладів; *своєчасність* отримання управлінської інформації; *прогнозованість* результатів спільної діяльності суб'єктів управління.

Остаточна перевірка розробленої технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, здійснена на

контролюючому етапі експерименту, свідчить про зростання рівня ефективності управління взаємодією в експериментальних НЗ за всіма критеріальними групами.

Водночас, порівняння результатів початкової та підсумкової діагностик рівня ефективності управління взаємодією в контрольних навчальних закладах продемонструвало відсутність вагомих змін. Узагальнені результати діагностики подано в таблиці.

Таблиця

Результати обчислення ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів в експериментальних (ЕЗ) та контрольних (КЗ) групах

Критеріальні групи	Експериментальні НЗ		Контрольні НЗ	
	початок	кінець	початок	кінець
(Ф ₁) змістовні критерії	0,11	0,83	0,11	0,14
(Ф ₂) ресурсні критерії	0,36	0,87	0,36	0,38
(Ф ₃) результативні критерії	0,63	0,81	0,58	0,66
(Ф ₄) критерії соціального ефекту	0,54	0,72	0,45	0,51

Обґрунтування вірогідності отриманих показників здійснювалося за допомогою методу обчислення t-критерію Стьюдента (на рівні надійності 99 % з рівнем значущості 0,01). Отримані результати свідчать про ефективність розробленої технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що підтверджує висунуту гіпотезу.

Здійснене дослідження дозволяє сформулювати такі **висновки**:

1. У дисертації наведено теоретичне узагальнення й запропоновано шляхи практичної реалізації проблеми управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що виявляється в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

2. На основі вивчення стану досліджуваної проблеми подано *теоретичне узагальнення* основних підходів до її розв'язання на нормативно-законодавчому, теоретичному та емпіричному рівнях. Установлено наявність законодавчої бази для забезпечення взаємодії ЗНЗ та ВНЗ. Ретроспективний аналіз показав, що найбільш розробленими на сьогодні є питання, пов'язані з реалізацією таких напрямків взаємодії між навчальними закладами, як навчально-методичний, науково-методичний та профорієнтаційний. Виявлено, що теоретичним підґрунтям розв'язання проблеми управління взаємодією загальноосвітнього та вищого

навчальних закладів можуть слугувати *системний, синергетичний, оптимізаційний, діяльнісний, функціональний, компетентнісний та особистісно-орієнтований* підходи з урахуванням національного та світового контекстів розвитку освіти в Україні.

3. Узагальнено теоретичні засади управління взаємодією навчальних закладів, обґрунтовано провідне поняття дослідження *„управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів”*, яке потрактовано як особливий вид діяльності суб'єктів управління, що завдяки виконанню управлінських функцій (інформаційно-аналітичної, мотиваційно-цільової, планово-прогностичної, організаційно-виконавчої, контрольно-діагностичної та регулятивно-корегувальної) забезпечує координацію зусиль педагогічних колективів щодо вирішення спільних завдань з підготовки соціально адаптованого, професійно зорієнтованого та такого, що має потребу в удосконаленні власного освітнього рівня, випускника загальноосвітнього навчального закладу. Визначено *суб'єктів управління* та представлено *модель управління* взаємодією загальноосвітнього й вищого навчальних закладів, що відтворює найсуттєвіші характеристики процесу управління взаємодією на різних рівнях (загальнодержавному, регіональному та рівні управління навчальними закладами).

4. Розроблено *систему критеріїв* для оцінки ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що містить *змістовні, ресурсні, результативні* та критерії *соціального ефекту*. Визначено рівні ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів (високий, достатній, середній, низький та незадовільний) та висвітлено їхні якісні характеристики.

5. На підставі узагальнення досвіду учених і практиків у галузі проектування й впровадження педагогічних технологій теоретично обґрунтовано технологію управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, що спирається на принципи взаємної відповідальності, координованості, інформованості, гнучкості та професійної компетентності суб'єктів управління; містить *цільовий, змістовний та функціонально-супровідний* компоненти; забезпечена *оптимальним* контрольно-діагностичним комплексом. Визначено *етапи* реалізації технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів: *діагностико-прогностичний, організаційно-практичний, оцінно-коригувальний*; сформульовано цілі кожного етапу, обґрунтовано комплекс заходів, що забезпечують їх досягнення.

6. У процесі педагогічного експерименту розроблено та апробовано науково-методичний супровід реалізації технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, а саме: положення про

організацію навчально-виховного процесу в навчально-науковому комплексі „ЗНЗ – ВНЗ”, програма науково-методичного семінару для вчителів загальноосвітнього навчального закладу, критерії оцінки ефективності діяльності суб’єктів управління взаємодією, діагностичний інструментарій для вимірювання компетентностей випускника загальноосвітнього навчального закладу. Доведено, що ефективна спільна діяльність навчальних закладів, що забезпечують підготовку фахівців на різних освітніх рівнях, можлива за умови її здійснення на основі розробленої технології управління їх взаємодією.

Математична обробка отриманих експериментальних даних дозволила зробити висновок про вірогідність вихідної гіпотези дослідження.

7. Здійснене дослідження не вичерпує всієї проблематики управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів. Найбільш перспективними напрямками подальшої її розробки вважаємо обґрунтування системи знань та вмінь управлінських кадрів, необхідних для ефективного управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчального закладів, а також проведення лонгітюдних досліджень з метою вивчення динаміки зростання професійної компетентності фахівців, які пройшли повний цикл фахової підготовки за умов упровадженої технології управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Основні положення дисертації відображено в таких публікаціях:

1. **Задорожна О. М.** Інноваційні технології контролю знань учнів та студентів / О. М. Задорожна // Вісн. ЛДПУ ім. Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2000. – № 2 (22). – С. 86 – 91.

2. **Задорожна О. М.** Педагогічний аналіз змісту освіти та навчання за умов глобалізації / О. М. Задорожна // Освіта на Луганщині. – 2008. - № 2 (29). - С. 61 – 67.

3. **Задорожна О. М.** Інноваційно-творчі підходи до організації взаємодії між закладами середньої та вищої освіти / О. М. Задорожна, В. В. Докучаєва // Актуальні проблеми психології : проблеми психології творчості : зб. наук. пр. / наук. ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 5. – Ч. 1. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – С. 187 – 196.

4. **Задорожна О. М.** Проектування моделі взаємодії середнього загальноосвітнього та вищого навчального закладів / О. М. Задорожна // Освіта на Луганщині. - 2010. - № 1 (32). - С. 110 – 114.

5. **Задорожна О. М.** Сутнісна характеристика взаємодії загальноосвітньої школи та ВНЗ / О. М. Задорожна // Вісн. ЛНУ імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. - 2010. - № 16 (203). - С. 16 – 25.

6. **Задорожна О. М.** Шляхи підвищення якості підготовки фахівців за умов ступеневої освіти / О. М. Задорожна // Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки : зб. наук. пр. / наук. ред. В. В. Третяченко. – Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля. – 2001. – № 1. – С. 54 – 60.

7. **Задорожна О. М.** Контрольно-оцінна діяльність, як елемент структури якості навчання (психолого-педагогічний аналіз) / О. М. Задорожна // Теоретичні і прикладні проблеми психології та педагогіки : зб. наук. пр. / наук. ред. В. В. Третяченко. – Луганськ : Вид-во СЛУ імені В. Даля. – 2001. – № 2. – С. 61 – 66.

8. **Задорожна О. М.** Педагогічний аналіз функціонування наукового комплексу школа-вищий навчальний заклад / О. М. Задорожна // Тенденції та сучасні психолого-педагогічні проблеми підготовки фахівців у вищій школі : зб. наук. пр. / наук. ред. Г. П. Шедрова. – Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2002. – С. 107 – 108.

9. **Задорожна О. М.** Системний підхід до проблеми функціонування навчально-виховного комплексу „Середній загальноосвітній – вищий навчальний заклад” / О. М. Задорожна // Психолого-педагогічні проблеми розвитку сучасних освітніх технологій : зб. наук. пр. / наук. ред. Г. П. Шедрова. – Луганськ : Вид-во СЛУ ім. В. Даля, 2004. – С. 45 – 48.

10. **Задорожна О. М.** Оновлення змісту освіти та навчання у системі „школа – вуз” на сучасному етапі / О. М. Задорожна // Активізація креативного потенціалу особистості : зб. наук.-метод. пр. / наук. ред. В. В. Третяченко – Луганськ : Вид-во СЛУ імені В. Даля, 2006. – С. 66 – 69.

Задорожна О. М. **Управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.** – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.06 – теорія та методика управління освітою. – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, Луганськ, 2012.

Дисертацію присвячено розв’язанню комплексної проблеми управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів. Проаналізовано наукові підходи до вивчення проблеми взаємодії загальноосвітнього й вищого навчальних закладів у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях, визначено сутнісні характеристики управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів, розроблено критерії, показники та визначено рівні ефективності управління взаємодією загальноосвітнього та вищого навчальних закладів.

Теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально впроваджено технологію управління взаємодією загальноосвітнього та

вищого навчальних закладів, яка спирається на управлінські принципи взаємної відповідальності, координованості, інформованості, гнучкості, професійної компетентності суб'єктів управління; містить цільовий, змістовний, функціонально-супровідний компоненти; забезпечена оптимальним контрольно-діагностичним комплексом.

Представлено матеріали для практичної реалізації розробленої технології – науково-методичний супровід, що містить нормативні документи, методичні рекомендації, положення, критерії та методики оцінки показників.

Ключові слова: управління, взаємодія, суб'єкти управління, технологія управління взаємодією, критерії ефективності.

Задорожная О. Н. Управление взаимодействием общеобразовательного и высшего учебных заведений. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.06 – теория и методика управления образованием. – Государственное заведение „Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко”, Луганск, 2012.

Диссертационное исследование посвящено проблеме управления взаимодействием общеобразовательной школы и высшего учебного заведения, что представляется весьма актуальным с учетом возрастающей тенденции глобализации как фактора качественных изменений социального развития образовательной отрасли.

Теоретический анализ и обобщение передового педагогического опыта показал, что управление взаимодействием средней школы и вуза относится к интернаучным проблемам современной педагогики и её рассмотрение целесообразно осуществлять в контексте системного, синергетического, оптимизационного, деятельностного, функционального, компетентностного и личностно-ориентированного подходов.

Построенная с учетом этих подходов модель управления отражает наиболее существенные характеристики процесса управления взаимодействием средней школы и вуза на государственном, региональном, а также на уровне управления учебным заведением и включает все необходимые структурные компоненты: цель управления (организация совместной деятельности субъектов управления для обеспечения оптимальных условий взаимодействия общеобразовательной школы и вуза); управляющую подсистему (органы административного и коллегиального руководства учебными заведениями); управляемые подсистемы (учебно-воспитательный процесс, учителя, преподаватели, ученики, студенты), результат управления (личность выпускника общеобразовательной школы

со сформированными ключевыми компетентностями, служащими предпосылками подготовки конкурентоспособного специалиста).

Обозначены субъекты управления взаимодействием (директор общеобразовательной школы, его заместители, педагогический Совет, руководители методических объединений, учителя; ректор вуза, проректоры, ученый Совет, деканы факультетов, руководители научно-методических комиссий, преподаватели) и их функции (информационно-аналитическая, мотивационно-целевая, планово-прогностическая, организационно-исполнительная, контрольно-диагностическая, регулятивно-коррекционная), в которых реализуются цель, содержание, направления и формы осуществления взаимодействия педагогических коллективов и структурных подразделений общеобразовательного и высшего учебных заведений.

Теоретически обоснованы критерии и показатели эффективности управления взаимодействием средних и высших учебных заведений, которые были структурированы в следующие группы: содержательные, ресурсные, результативные и критерии социального эффекта. В зависимости от степени выраженности вышеперечисленных критериев были выделены пять уровней эффективности управления взаимодействием: высокий, достаточный, средний, низкий и неудовлетворительный. Представлены их качественные характеристики.

Доказана целесообразность разрешения проблемы исследования в контексте технологического подхода. Теоретически обоснованы компоненты технологии управления взаимодействием общеобразовательной школы и вуза. Определены этапы реализации технологии: диагностико-прогностический, организационно-практический и оценочно-корректировочный. Каждый этап отличается определенной совокупностью признаков, которые отражают его цель, содержание, деятельность субъектов управления. На основании обобщения данных психолого-педагогических исследований и результатов констатирующего эксперимента были определены объективные и субъективные факторы, влияющие на эффективность управления взаимодействием общеобразовательной школы и вуза.

В процессе педагогического эксперимента было доказано, что эффективная совместная деятельность учебных заведений, обеспечивающих подготовку специалистов на разных образовательных уровнях, возможна при условии ее осуществления на основе разработанной технологии управления их взаимодействием.

Практическое значение исследования состоит в достаточной готовности представленных результатов к внедрению в практическую деятельность руководителей учебных заведений: создан пакет документов,

позволяющих организовывать управление взаимодействием общеобразовательной школы и вуза; разработана программа научно-методического семинара для учителей школы, направленная на формирование у педагогов практических навыков по организации и проведению профориентационной работы; разработан диагностико-критериальный комплекс для обеспечения непрерывного управленческого контроля за процессом взаимодействия общеобразовательной школы и вуза.

Ключевые слова: управление, взаимодействие, субъекты управления, технология управления взаимодействием, критерии эффективности.

Zadorozhnaya O. N. Managing the interaction of general school and higher educational establishments. – Manuscript.

Thesis for the Candidate of Pedagogical Science Degree in specialty 13.00.06 – the theory and method of management education. – State Higher Education Institution Luhansk Taras Shevchenko National University. – Luhansk, 2012.

Dissertation research is devoted to the complex problem of managing the interaction of general school and higher educational establishments. The scientific approaches analyzed near the study of problem of co-operation general and high educational establishments in native and foreign researches; the essential characteristics identified of interface management general and high educational establishments; developed criteria, indexes and certainly levels of efficiency of interface management, general and high educational establishments.

In theory grounded, designed and experimentally implemented in the pedagogical process the technology of managing interaction of general school and higher educational establishments, which is based on administrative principles of mutual responsibility, co-ordination, informing, flexibility, professional competence of management subjects; having the components of aim, content, functional and accompanying; provided with the proper control and diagnostic complex.

Materials are presented for practical realization of the developed technology – scientific and methodical accompaniment, which includes normative documents, methodical recommendations, positions, criteria and methods of estimation some constituents, proves the original hypothesis and probability conceptual positions of research.

Key words: management, co-operation, management subjects, technology of managing the interaction, criteria of efficiency.